

KORT ÅTERBLICK

ÖFVER

SÖDRA BOSTADSFÖRENINGENS

— UTAN PERSONLIG ANSVARIGHET —

VERKSAMHET

UNDER ÅREN 1879—1898

STOCKHOLM
K. B. BOSTRÖMS BOKTRYCKERI
1899.

Till Södra Bostadsföreningens — utan personlig ansvarighet — ledamöter!

Då Södra Bostadsföreningen den 14 Juni 1899 uppnått 20 år af sin verksamhet, så beslöto delegarne med anledning häraf, vid årsmötet den 16 april detta år, att en kortfattad berättelse öfver föreningens uppkomst och utveckling under dessa år skulle af styrelsen upprättas, samt att densamma sedermera skulle tryckas och tillställas ledamöterna.

Styrelsen uppdrag sedermera åt undertecknad att fullgöra detta uppdrag. Med ledning af protokoller och revisionsberättelser för de gångna åren har jag i sammanträngd form upprättat följande

Berättelse.

Under loppet af 1870-talet, synnerligast under senare hälften af detsamma, rådde då, liksom nu, inom hufvudstaden en stor bostadsbrist. Det var nästan omöjligt att få förhyra mindre lägenheter om 1 och 2 rum med kök, oaktadt många hyresgäster kunde erlægga hela årshyran på en gång. För att råda bot därför, utlyste några behjertade män ett möte för diskuterandet af denna fråga och medlet dertill. Beslutet blef att bilda en förening för bostäders uppförande åt de mindre bemedlade familjerna och att genom inbetalningar veckovis, exempelvis 50 à 75 öre och 1 krona, slutligen få sig upplåten lägenhet inom denna förenings egendom. Med stort intresse

omfattades frågan af allmänheten. Den ena bostadsföreningen efter den andra uppstod, hvilka inköpte tomter och bebyggde desamma med mindre lägenheter, varierande mellan 1, 2 och 3 rum med kök, som sedan uthyrdes till föreningsmedlemmar, hvilka snart nog bildade så kallade bostadsbolag och från föreningarna inköpte och öfvertogo fastigheterna.

En bland dessa bostadsföreningar är denna.

Under våren 1879 afhölls i Salemskapellet på söder ett nykterhetsmöte, der frågan dryftades om att få drinkaren från krogen och medlet därför. Många talare uppträdde, men hade intet positivt förslag att framlägga, tills slutligen snickaremästaren J. A. Ullberg uppstod och föreslog att bästa sättet vore att bilda en bostadsförening för bostäders uppförande åt de husville, hvilka ej ha någon annan reträtt än om dagen ha sitt uppehåll på krogen, och när natten tillstundar vanligen tillbringa den på höskullar, vedbodas m. m. Enligt talarens förmenande vore det enda medlet till städfjandets af rusdrycksbegäret att bereda goda bostäder åt de mindre bemedlade. Förslaget vann enhälligt bifall. Förslagsställaren och andra för saken intresserade personer satte sig nu i spetsen och inbjöd till bildande af en bostadsförening. Förslag till stadgar uppgjordes och en interimsstyrelse af sju personer tillsattes. Redan den 17 Maj 1879 afhölls den första uppbörd, då inträdesafgiften inbetaltes till den nybildade föreningen af ett rätt stort antal intresserade personer. Den 7 och 14 derpå följande Juni hölls sammanträden med de ingående ledamöterna för diskussion och antagande af de föreslagna stadgarna, och antogos dessa med några smärre förändringar.

Emedan föreningen blef bildad på Södermalm så antog den benämningen *Södra Bostadsföreningen* och räknar

sin uppkomst från den 14 Juni 1879, då stadgarne definitivt antogos. För att erhålla sanktion på dessa, uppdrogs åt den fungerande interimsstyrelsen, herrar A. Wi-berg, J. A. Ullberg, P. V. Ljungström, Frith. Fjellström, J. E. Grönberg, C. E. Jonsson och P. V. Bonnevier, att ingå till öfverståthållareembetet med anhållan derom, och erhöles stadfästelse på stadgarne den 12 derpå följande Juli.

Under tiden fortgick i Salemskapellet hvarje lördags-afton uppörd och inskrifning af nya ledamöter. Tillslutningen vann stor anklang, så att vid 1879 års slut var antalet ledamöter 290, hvilket sedermera ökades rätt betydligt under de båda följande åren.

Den 2 Augusti 1879 sammanträdde den nybildade föreningen för val af ordinarie styrelse, att fungera till årsmötet i April 1880, och valdes dertill sju ledamöter, hvilka fördelade resp. funktioner inom sig. I denna styrelse ingingo samtliga ledamöter af interimsstyrelsen, med undantag af herr P. V. Bonnevier, som ersattes med herr K. L. Espelund.

Vid sammanträde i Oktober samma år tillsattes en s. k. byggnadsnämnd af fyra ledamöter. Denna nämnds åliggande bestod deri att vara ett råd för styrelsen vid granskning af inkommande köpeanbud å tomter och vid inköp af byggnadsmateriel för de tillämnade nybyggnaderna. Nämnden indrogs sedermera år 1881.

Redan den 21 November 1879 behandlades inom styrelsen frågan om inköp af tvenne sammanhängande obebyggda tomter, hvilka tillhörde Stockholms stad. Dessa voro belägna i kvarteret Bonden större inom Katarina församling; hade en areal af 15,348 kvadratfot samt betingade ett pris af 4,500 kronor. Styrelsen och bygg-

nadsnämnden voro ense om inköpet, men föreningen afslög frågan, under förmenande att det kunde anstå med tomtinköp till ett följande år.

Styrelsen infordrade ånyo genom annons anbud å tomter och många svar inkommo, dels å bebyggda och dels å obebyggda sådana, både å norr- och södermalm. Af både styrelse och byggnadsnämnd hade flere af dessa anbud blifvit tillstyrkta till inköp, men föreningen afslog ånyo frågan, under förmenande dels att det var för dyrt och dels för aflägsat. Omsider lemnade föreningen sitt bifall till och styrelsen fick i uppdrag att inköpa egendomen n:r 33 vid Maria Högbergsgatan, i kvarteret *Nederland* inom Katarina församling, till ett pris af 35,000 kronor. Egendomen, hvilken tillhörde bleckslagaren A. Jonsson, hade fri och egen grund samt innehöll 21,374 kvadratfot. Å tomten funnos uppförda tre mindre hus, två af trä och ett af sten, och plats fanns dessutom för uppförande af två ganska stora hus. Tillträdet skedde den 1 April 1880.

Genom 2 å 3 särskilda föreningsbeslut uppdrogs det åt styrelsen att till en början gå i författning om uppförande af ett 5 våningars stenhus å den del af tomten, som låg utefter Södra Bangårdsgatan. Ritningar uppgjordes och godkändes och grundläggningsarbetet påbörjades under hösten samma år. Huset blef färdigt för inflyttning den 1 Oktober 1881 och inrymmer 22 bostads-lägenheter om 1, 2 å 3 rum med kök.

Sedan styckning af tomten verkställets, uppfördes å återstående delen af samma tomt under det följande året ytterligare ett fyra våningars hus, innanför det förra, inrymmande 16 lägenheter om 1 och 2 rum med kök, hvilket blef färdigt till inflyttning den 1 Oktober 1882.

Till dessa nybyggnaders uppförande beslöt föreningen att ej utlemna arbetet på entreprenad, utan sjelf om-

besörja det genom olika detaljhandtverkare, under uppsigt af en kontrollant.

Denna egendom, hvilken sedermera fick adressnummer 10 Bangårdsgatan, försålles den 28 Juni 1883 för ett pris af 154,800 kr. till 35 af föreningens ledamöter, hvilka bildat bolag under benämningen *Bostadsbolaget Nederland*.

Återstående delen af den afstyckade tomten, som vetter åt Högbergsgatan, försålles likaledes samma dag till ledamoten, bokbindaremästaren C. W. Tidström, för ett pris af 23,000 kronor.

Vid extra sammanträde med föreningen den 22 September 1883 bemyndigades styrelsen att för föreningens räkning inköpa den byggmästaren och riddaren J. M. Redtz tillhöriga tomten n:r 3 och 4 i kvarteret Fatbursbrunnen, med adressnummer 13 Gamla Prestgårdsgatan inom Maria Magdalena församling, belägen i hörnet af Prestgårds- och Timmermansgatorna, för ett pris af 40,000 kronor. Egendomen hade en areal af 23,531 kvadratfot, var belägen å fri och egen grund samt fanns å tomten uppfördt ett större 2-våningars hus af trä. Vid köpekontraktets underskrifvande erlades i handpenning kontant 5,000 kronor och utställes för återstoden in-teckningsreverser till ett belopp af 35,000 kronor.

Redan samma höst påbörjades å tomten n:r 3 grundläggningen till tvenne hus, ett större femvånings å gatan och ett mindre fyra vånings å gården. Arbetet fortgick raskt, så att dessa blefvo färdiga för inflyttning den 1 Oktober 1884. Lägenheternas antal utgöra 49 tillsammans, deraf i det större huset 35 om ett rum och kök och 2 om 2 rum och kök; i det mindre huset 5 lägenheter om 1 rum och kök samt 4 om 2 rum och kök

Å den återstående tomten n:r 4 beslöt föreningen att äfven uppföra ett femvåningars hörnhus. Sedan styckning af densamma verkställdt, då tomten erhöi n:r 12, emedan en del deraf var erforderlig för Timmermangatans utvidgning, påbörjades grundläggningen till föreningens sista hus. Hösten 1885 var det färdigt för inflyttning. Antalet lägenheter utgöra 39, deraf 20 om 1 rum och kök samt 19 om 2 rum och kök; af dessa är ett rum afsedt till butik.

Föreningen har äfven vid dessa nybyggnaders uppförande sjelf utfört arbetet genom olika detaljhandverkare och entreprenörer, under uppsigt af samme kontrollant, som vid nybyggnaderna å n:r 10 Bangårdsgatan, nemligen arkitekten Carl Cederström, hvilken äfven uppgjort skisser och ritningar till desamma och ledt samtliga nybyggnadsföretag.

Till Stockholms stad försålde 1885 den från tomten n:r 12 afstyckade tomtremsan, utgörande 2,504 kvadratfot, till ett pris af 1 krona 75 öre kvadratfoten, eller ungefär samma pris som föreningen erlagdt.

Egendomarne, som numera hafva adressnummer 13 A och 13 B Prestgårdsgatan samt äfven den sistnämnda 31 A Timmermangatan, äro brandförsäkrade för all framtid till ett belopp af 175,000 kronor vardera; 13 A i bolaget Skandia och 13 B i Stockholms stads brandförsäkringskontor. Taxeringsvärdet för båda egendomarne utgjorde tillsammans år 1898 320,000 kronor. Bokförda värdet för desamma är upptaget för 13 A till 145,000 kr. och för 13 B till 149,000 kronor. I hyror för 1898 inbringade de tillsammans kr. 22,583: 25.

Med de små inbetalningar ledamöterna veckovis gjorde, beräknad efter 50 öre i veckan eller 130 kronor under en period af 5 år, som reglementet stadgar, har föreningen, under de fem åren, 1881—1885, då dess byggnadsverksamhet pågick, uppfört 5 boningshus, inrymmande tillsammans 126 lägenheter, deraf större delen består af 1 rum och kök. Härmed kan sägas, att föreningen till stor del fyllt sin uppgift att bereda tak öfver hufvudet åt de af sina ledamöter, som deraf velat begagna sig.

Från och med år 1884 kan man säga att den egentliga bostadsbristen var afhjelpat, ty då föreningen fick husen i egendomen 13 A Prestgårdsgatan färdiga, voro ej flere än 24 ledamöter som anmälde sig till erhållande af lägenheter och resten fick uthyras till andra hyresgäster. Dylikt var förhållandet i den sista egendomen n:r 13 B Prestgårdsgatan, der blott några få ledamöter anmälde sig.

Under våren 1885 var å bane ett förslag af ledamöterna, som bodde i egendomen 13 A Prestgårdsgatan, att bilda ett bolag och inköpa densamma, men företaget strandade, emedan tillslutningen var för ringa, i förhållande till det stora antalet lägenheter egendomen innehåller.

Äfven denna förening har haft sina ekonomiska svårigheter. Under år 1884 tilländagick den femårsperiod, som började i Maj 1879, och efter hvars förlopp ledamöterna, efter sex månaders uppsägning, voro berättigade att utfå sina gjorda insättningar, jemte upplupen ränta. I stor utsträckning begagnade sig ledamöterna af detta medgifvande, så att under år 1885 återbetaltes till dem ej mindre än 17,135 kronor 81 öre och under åren 1886 och 1887 fortgick återbetalningarne med öfver 9,000 kronor. Efter denna tid minskades uttagningarne rätt betydligt.

För att hindra föreningens upplösning och deraf följande förluster, vidtogs den förändring i stadgarne, att uppsägningstiden höjdes till ett år, då femtio procent erhöles af kapitalet, och återstoden af detsamma jemte ränta inom två år derefter. Denna sista bestämmelse har dock ej behöft tillämpas.

Tack vare den goda hjälp styrelsens medlemmar då visade och den goda kredit föreningen under årens lopp förvärfvat sig och fortfarande bibehållit, har den kunnat fullgöra alla sina förbindelser så väl till ledamöterna som ock till öfriga kreditorer. De afgående ledamöterna hafva tillfullo återfått sitt insatta kapital jemte ränta derå, då de flesta bostadsföreningar från 1885 ej utbetalt ränta till sina ledamöter och sedan så småningom upplösts.

Vid 1884 års slut hade ledamöterna innestående ett sammanlagdt kapital af 44,438 kronor 36 öre. Kapitalet nedgiick så småningom under årens lopp, liksom medlemsantalet, så att vid 1896 års slut innestod något öfver 12,000 kronor, hvilket sedermera under de båda sista åren betydligt ökats genom på nytt började insättningar.

Föreningens hela ledamotsantal har uppgått till 465. Från och med 1886 har ingen ny ledamot ingått. Vid 1898 års slut utgjorde antalet ledamöter 34, med ett insatt kapital af 18,988 kronor 33 öre.

Föreningens bokförda tillgångar den 31 December 1898 voro upptagna till 294,139 kronor 54 öre; deraf fastigheterna n:r 13 A och 13 B Prestgårdsgatan till 294,000 kr. och inventarier till 68 kronor 13 öre. Skulderna till 241,527 kronor 24 öre. Skilnaden mellan tillgång och skulder äro upptagna å fastigheternas amorteringsfond till 41,632 kronor 92 öre och tillgång öfver skulder dessutom med 10,979 kronor 38 öre.

Uppbördsmötena afhöllos hvarje helgfri lördagsafton intill Oktober 1879 i Salemskapellet. Derefter flyttades de, jemte styrelse- och föreningssammanträdena, till huset n:r 14 Besvärsgatan. Sedermera förflyttades uppbörden till n:r 13 S:t Paulsgatan och slutligen till n:r 16 Götgatan, Södra auktionskammaren, der de voro förlagda till och med 1885 års slut, då uppbördsmötena upphörde.

Föreningens sammanträden afhöllos under några år i lokal i Södra latinläroverkets hus, S:t Paulsgatan n:r 13, tills år 1884, då de förlades till föreningens egendomar.

Styrelsens sammanträden ha afhållits i de allra flesta fall hos någon af dess medlemmar.

Det år 1879 antagna reglementet omarbetades 1882 och trädde i kraft den 1 Januari 1883, hvilket med några mindre ändringar varit gällande intill 1896 års utgång, då ett nytt uppgjordes på grund af utkommen lag om registrerade föreningar för ekonomisk verksamhet, hvar efter föreningen erhöil sitt nuvarande namn *Södra Bostadsföreningen utan personlig ansvarighet* och inregistrerades den 28 Januari 1897.

I spetsen för föreningen har stått en styrelse, från den 2 Augusti 1879 till April 1883, bestående af sju ledamöter. Efter denna tid förminskades antalet till fem. Ett drygt och ansvarsfullt arbete har varit styrelsen ålagdt, men genom god kamratanda, beredvillighet och ett enigt samarbete dem emellan, har ej arbetet varit så tungt, som det mången gång synts; dock var det mest bekymmersamt under 1885, då, som förut är nämndt, ledamöterna uttogo öfver 17,000 kronor och dessutom en mängd räkningar och vaxlar voro att utbetala.

De olika befattningarne inom styrelsen hafva innehafts af följande 19 personer:

Ordförande: literatören A. Wiberg, från 2 Augusti 1879—April 1880, snickaremästaren C. E. Jonsson 1 år, bokbindaremästaren C. W. Tidström 5 år samt, efter hans död i April 1886, af arkitekten C. Cederström, som fortfarande innehar befattningen.

Vice ordförande: snickaremästaren C. E. Jonsson 2 Augusti 1879—April 1880, förmannen N. Lindahl 2 år, snickaremästaren J. A. Ullberg 1 år, arkitekten C. Cederström 3 år, ångköksföreståndaren O. Larsson 3 1/2 år samt sedan April 1890 af förmannen V. Höökenberg.

Kassörsbefattningen har innehafts af handlanden J. E. Grönberg intill April 1881, bokhållaren Carl Ohlsson 1 år, typografen K. L. Espelund 1 år samt från April 1883 af typografen J. Andersson.

Vice kassör: typografen K. L. Espelund till April 1880, handlanden F. Fjellström 1 år, arkitekten C. Cederström 1 år, målaremästaren C. A. Sundborg 1 år, förmannen N. Lindahl 2 år, ångköksföreståndaren O. Larsson 1 år, skomakaren C. G. Cederberg 1 1/2 år, förmannen V. Höökenberg 2 1/4 år samt sedan April 1890 af maskinisten F. A. Thalén.

Sekreterarebefattningen har innehafts af registratören i jernvägsstyrelsen P. V. Ljungström till April 1880, sedan af typografen K. L. Espelund i 2 år, skomakaren C. G. Cederberg 1 år samt sedan April 1884 af typografen P. V. Hellgren.

Vice sekreterare: handlanden Fr. Fjellström till April 1880, skomakaren C. G. Cederberg 2 år samt verkmästaren J. Johnson 1 år, tills befattningen indrogs i April 1883.

Som *sjunde ledamot* inom styrelsen, dock utan funktion, ha tjänstgjort: snickaremästaren J. A. Ullberg till

April 1880, sedan af bokbindaremästaren C. W. Tidström 1 år, förmannen N. Lindahl 1 år och arkitekten C. Cederström 1 år.

De nu varande styrelseledamöternas tjänstgöringstid inom föreningen belöper sig för herr Cederström till öfver 18 år, herr Höökenberg närmare 12 år, herr Andersson öfver 16 år, herr Hellgren öfver 15 år och herr Thalén omkring 10 år.

Ledamöter af *Föreningens byggnadsnämnd* ha varit arkitekterna C. Cederström och J. O. Kindstedt, handlandena F. Fjellström och J. E. Grönberg, verkmästaren S. Nilsson samt snickaremästarna C. E. Jonsson och J. A. Ullberg.

Allt sedan den 21 Maj 1881, då *kontrollantsysslan* tillsattes för nybyggnadsverksamheten, har den innehafts af arkitekten C. Cederström.

Som mångåriga *revisorer* af föreningens räkenskaper må till sist nämnas herrar G. W. Höglund, F. L. Nilsson och J. F. A. Rundblad.

För att fira minnet af sin tjugoåriga tillvaro afhöll föreningen Söndagen den 18 Juni å Nacka värdshus en fest med middag för sina ledamöter och några få utom föreningen stående personer.

Under middagen hälsade föreningens vice ordförande, herr Höökenberg, alla välkomna. Beklagade först att föreningens mångåriga ordförande, i anseende till sjukdom, ej kunnat infinna sig. Erinrade sedan i korthet om hvad föreningen under de gångna 20 åren uträttat samt fastslog att framgången betingats af dådkraft, rastlöst arbete och enighet. Han slutade sitt anförande med ett lefve för föreningen.

Sedan kaffe intagits och man en stund förstrött sig med promenader i de vackra omgifningarna samlades man kring bälarna. Föreningens sekreterare föredrog en kortfattad historik i sammandrag öfver föreningens uppkomst och utveckling och slutade med att höja ett lefve för de män, som tagit initiativet till föreningens bildande samt för dem, som sedermera fullföljt och verkat för föreningens framgång.

Efter denna skål följde en mängd sådana för föreningens styrelse i gemen, ordföranden och kassören samt sekreteraren särskildt, i versifierad form, för revisorer och kvinnan samt till sist för musiken.

En hälsning bragtes Södra Bostadsföreningen af ordföranden i Bostadsföreningen Nederland utan personlig ansvarighet, med lyckönskning för hvad föreningen uträttat samt tillönskan till fortsatt gagnande verksamhet.

Den i allo angenäma och lyckade festen, som gynnades af ett härligt väder, och som sent skall glömmas af de deri deltagande, slutade först då ångslupens och jernvägens tidtabeller obevekligt visade sista turen.

Det torde kanhända intressera mången af ledamöterna, som dels deltog i festen, och dels de få, som voro förhindrade att deri delta, att få del af de vid skålen för de tre äldste styrelsemedlemmarne tillagnade verser, föredragna af herr F. L. Nilsson, hvilka mottogos med entusiasm.

Dessa lyda som följer:

Gif akt, god vänner! Låt oss glaset lyfta
Och bringa skålen för föreningen.
Förlåt min djerfhet, att jag här vill dryfta
Och hålla tal ibland så stora män;

Men ordspråk säger ju, att fåglar alla
De sjunga hvarje efter näbben sin,
Må därför, Ni, ej uti undran falla,
Jag ber om ursäkt här för visan min.

En yngling lik på tjugo vackra vårar,
Och som med mod så friskt sin bana går,
Som hjälper gladt der mången ann' försvårar
Och bringar tröst, der nöden är för svår.
Så hittills han från dryga hyrors fasa
Har mången hjälpt och tänker hjälpa fler,
Må gerna jobbare och värdar rasa,
Han dem så ledigt öfver hufvud ser.

Fast mången ann' förening gått till hvila
Och tvingats sluta med sin verksamhet,
Ha' vi dock lyckats på vår bana ila,
Och framåt gå vi med all säkerhet.
Ett tack likväl till våra styrepinnar,
Ty utan dem vi kanske gått bakut.
Ja, dessa män, om Ni er det besinnar,
Har hjälpt föreningen i världen ut.

Likt bilder i scioptikon
De här passera få
In uti vårt panoptikon
Och der i tider stå:
Der hvar och en uppå er ser
De tjänster ni oss gjort —
Ja låt oss börja, nu jag ber,
Det skall gå ganska fort. —

Den mannen, som har klubban fört
På sammanträdena,
Just den, som vi så gerna hört,
Han skall ett tack här ha.
Jag vågar säga utan prut
Han borde ha beröm,
Och därför paus en minut,
Stor tack, herr Cederström.

Att sköta kassan är ej lätt,
 Det fordrar karaktär,
 Men en, som sköter pengar rätt,
 Den mannen ha vi här;
 Hans namn är Andersson, ni vet,
 Och nu, så tycker jag
 Att han, för all sin ärlighet,
 Skall *hyllas* uti dag.

Att skriva långa protokoll
 Är min'sann icke godt,
 Man höra skall åt alla håll
 Och pennan sköta blott.
 Ja, därför Hellgren *hyllas* bör,
 För att han skriva kan,
 De protokoll så, som han gör,
 En *skål* för denne man.

Nu sist, *ett tack* till arrangörer
 Af denna glada fest,
 En annan gång jag sjunger för er
 Om tiga ej är bäst;
 Och nu jag säga vill min mening
 Samt tömma största bål,
 Vi hurra gladt för vår förening.
 Må högt vi hurra! *Skål!*

Härmed har jag i korthet relaterat det viktigaste af
 föreningens historia under de 20 år, som förlupit, sedan
 den bildades. Skulle något uteglömts, hoppas jag på be-
 näget öfverseende.

Stockholm i September 1899.

Enligt uppdrag

P. V. Hellgren.

Södra Bostadsföreningens u. p. a.

medlemmar kallas till ordinarie samman-
 träde lördagen den 29 april 1939 kl. 7 e.m.
 å *Restaurant Gillet*, Brunkebergstorg
 15 (Hotellingången, hiss). 22/4 VIII

SÖDRA BOSTADSFÖRENINGENS u. p. a.
 medlemmar kallas till ordinarie samman-
 träde lördagen den 29 april 1939 kl. 7 e. m.
 å RESTAURANT GILLET, Brunkebergs-
 torg 15 (Hotellingången, hiss). 21. II

SÖDRA BOSTADSFÖRENINGENS u. p. a.
 medlemmar kallas till ordinarie samman-
 träde lördagen den 29 april 1939 kl. 7 e. m.
 å RESTAURANT GILLET, Brunkebergs-
 torg 15 (Hotellingången, hiss). 22. VII